

FÁBIÁN LÁSZLÓ

Egy fényíróra

Egy időben úgyszólván naprakészen követtem Garas Kálmán fotográfiai tevékenységét (onnét a régi szóhasználat, hogy ez kiterjedt munka volt már-már a tizenkilencedik századi értelemben), ha tehettem, vele tartottam egy-egy kirándulásán (kivált, amikor első könyvét igyekeztünk összeállítani, ezen kívül pedig gyakorta figyelhettem jelentős kulturális/művészeti események során részint dokumentációs szorgalmát, részint (és még inkább!) azt a különleges „vadászatot”, amivel becserkészte portréalanyának a jelenlévő szereplőket – minden bizonnyal azzal a tisztos hátsó gondolattal, hogy gyarapítsa valamelyik elgondolt, jövőbe tervezett kiállítását, amihez rendre készséges társakat talált választott személyeiben, akik – úgyszólván – ilyen bensőséges alkalmak során közvetlen bizalmasaivá váltak. Szóval, ha össze akarom foglalni bevezető mondandómat, nyilvánvalóan birtokában volt mestersége összes fogásának. Mert a fényképezés bizony mesterség is, amely – persze – annak, aki méltó rá, megadja az önkifejezés áhított lehetőségét. (Annyit, korántsem visszavonásképpen megjegyeznék, a fényképezés, csupán azáltal, hogy a fényképező kiválasztja tárgyát, tehát legkorábbi gesztusában tartalmazza – akár az akaratlan – önkifejezést, noha nem föltétlenül a világ *esztétikai megértését*; amire viszont egy olyan alkotó, mint Garas Kálmán föltétlenül apellál.) Folytatva ismeretségünket, noha nem az önfényezés jegyében, szinte a kezdetektől fogva vállaltam éppen esedékes kiállításai megnyitóját, miképpen – viszonzásul – egy aktuális könyvecskémhez szívesen vállalta a címlapfotó elkészítését.

Kitetszhet, nem kell tovább gyanakodni, ki is mondom: elfogult vagyok iránta (szerény öntudatossága iránt), nem különben fényképei iránt, amelyek egy részéről nagyra becsült barátaim néznek vissza rám – firtató tekintetükben közös múltunk fakuló eszményeivel.

Merthogy gesztusában a fotográfia ugyan a jövőnek szólna, valójában kizárólag a múlt fölidőzésén keresztül. Szeretett hajdani professzorom, aki szélsőséges ítéletekért sosem ment a szomszédba (lévén *próféták utóda*), sztentori hangján dörögte el a fotóról: *egy szemmel nem lehet művészetet csinálni*. Hát én, a korántsem hűtlen tanítvány, sokadjára fejezem ki kételyeimet szentenciájával kapcsolatban. Ugyanis – Garas Kálmán barátom mellett, mások mellett csakúgy – konkrétan megtapasztaltam, nemhogy egy szemmel, de nem is kettővel készítik munkáikat, hanem hárommal; a harmadik éppenséggel a fényképezőgép szeme, amely csakis arra szegeződik, amit az eltervezés (nem kéne tartani a szótól): *prekonceptió* diktál neki – összegezve annak a látványnak a lényegét, amit a másik kettő rápillantással fölismert, megragadott, további foglalatosságához méltónak ítelt.

Nos, nem tudom, sosem kérdeztem, mi vitte Garas Kálmánt erre a pályára; számomra ab ovo benne volt. Ha új könyve címében állítja: *Személyiségnek lenni a legtöbb*, akkor ezt tekinthetjük ars poeticának, felelős hozzáállásnak létformájához. Vas megyei elkötelezettsége semmi esetre sem kísért provincializmussal. Éppen ellenkezőleg, fotóival azt kívánja példázni, hogy minden pillanatot meg akar örökíteni, ami hangsúlyos ebben a kultúrában. Portréalanyai jobbra itteni megmutatkozásai során kerültek lenesevégre, mégis inkább úgy, ahogy átadtak magukból valamit vendéges-

kedésükben. Valamit, ami az egységes magyar kultúra, netán tudomány része, tehát megilleti az itteni polgárokat csakúgy. Ahogyan az itteni nagyságok hasonlóan releváns „adományai” a többi polgárt. Azt gondolom ugyanis, hogy a kultúrában mindig jelen van, jelen kell lennie bizonyos viszonyosságnak, nélküle féloldalas, esetleg nem is működik, Weöres Sándor, Gazdag Erzs, Sebestyén Ernő életműve csereszabatos teszem azt Esterházy Péter, Gregor József vagy Eötvös Péter munkásságával az egyetemes magyar kultúrán belül. Hogy csak találomra említsek néhány szuverén személyiséget Garas Kálmán tablójáról. Annyit még a viszonyosságról, hogy kiállításmegnyitóként tapasztaltam, portréalanyok meg-megjelentek a bemutatókon. Aligha magukra voltak pusztán kíváncsiak (ahhoz elég a tükör), legkivált arra, miként látja/láttatja őket a fényképező.

Magam részéről szívből örülök fotográfusunk ragaszkodásának a fekete-fehér technikához. Úgy gondolom, bizonyítéka annak, tisztában van mestersége korlátaival; jelesül azzal, hogy a *kép mindig kép valamiről*, ami eleve nem a valóság, mert az – szerencsénkre – nem fér bele a legnagyobb fényképezőgépbe sem. A fényképező látványszemlélete férhet bele, ha igazán érti, mit akar. A színek hiánya pontosan érzékelteti ezt a lényegi különbséget: valójában az absztrakciót. Mert a szellem közelítése a világhoz mindig elvont, csak az érzékeké konkrét. Azt hiszem, ezeket fölérezve válhatott Garas Kálmán *fotográfus személyiséggé*...

Bokányi Péter, 2014